

Karin Wetter Lindvall
Avdelning för verksamhetsstöd

YTTRANDE
180906

Dnr SVA 2018/614

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Grundlagsenheten

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss om EU-direktiv om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten (KOM [2018] 218)

Er beteckning: Ju2018/02783/L6

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har anmodats inkomma med synpunkter på Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten (KOM [2018] 218) med tillhörande bilaga. SVA önskar framföra följande synpunkter.

SVA vill framhålla att det är positivt med ett stärkt skydd för visselblåsare och tillstyrker förslaget i stort. Dock kan vi konstatera att det kommer att innebära en del konsekvenser kopplat till bland annat offentlighets- och sekretesslagen, meddelarfriheten m.m. SVA anser vidare att det innebär stora risker om det inte går att lagföra vid brott mot tystnadsplikten.

NEDAN FÖLJER SVA:S SYNPUNKTER

Tillämpningsområde och definitioner

I kommissionens förslag till direktiv Artikel 1 a) anges vilka tillämpningsområden som omfattas: i) offentlig upphandling, ii) finansiella tjänster, förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism, iii) produktsäkerhet, iv) transportsäkerhet, v) miljöskydd, vi) kärnsäkerhet, vii) livsmedels- och fodersäkerhet, djurs hälsa och välbefinnande, viii) folkhälsa, ix) konsumentskydd, x) skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem.

I Artikel 3 framgår definitionen av begreppet lagmissbruk inom tillämpningsområdet. Det är en mycket vid tolkning av begreppet och det ska sedan ställas mot det utpekade kravet på tydlig, användarvänlig information som framgår i Artikel 10. Informationskravet är mycket omfattande och det kan uppstå oklarheter vad skyddet omfattar.

Intern rapportering

Enligt Artikel 5 i förslaget anges miniminormen för vad de interna kanaler och förfaranden för uppföljning av rapporter måste uppfylla. De rapporterade personernas identitet ska behandlas konfidentiellt och åtkomst för obehörig personal ska förhindras. För att klara av detta krävs en ny sekretessgrund i offentlighets- och sekretesslagen.

I den interna rapporteringen saknas undantag då garantier för att personuppgifter kan hållas konfidentiella, t.ex. fall då utlämnande av uppgifter är nödvändiga för rätten till försvar av den berörda personen. Denna möjlighet finns för extern rapportering enligt Artikel 9.2. Då denna punkt är svårt att tolka bör det förtydligas när och om det går att göra undantag från kravet på konfidentialitet. Motsvarande undantag för intern rapportering bör finnas i direktivet.

Hantering av intern rapportering av ärenden till personalansvarsnämnd bör diskuteras med anledning av direktivet. Idag anses den typen av intern rapportering utgöra allmän handling och är normalt inte belagd med sekretess. Det behöver redogöras för hur det ska fungera att ha två olika hanteringar av intern rapportering av ärenden. En intern rapportering som är sekretessbelagd och en intern rapportering som utgör allmän handling som inte är belagd med sekretess. Skyddet för den rapporterade personens identitet bedöms på olika vis beroende på vilken rapporteringsform som valts.

Extern rapportering

I Artikel 6 framgår att medlemsstaterna åläggs en skyldighet att utse behöriga myndigheter som ska inrätta oberoende och självständiga externa rapporteringskanaler. Även här ska de rapporterade personernas identitet behandlas konfidentiellt och åtkomst för obehörig personal ska förhindras. För att klara av detta krävs en ny sekretessgrund i offentlighets- och sekretesslagen för att säkerställa konfidentialitetskravet eftersom rapporter som kommer in till de behöriga myndigheterna kommer att vara allmänna handlingar.

Det som inte framgår i direktivet är om det ska vara möjligt att lämna rapporter anonymt. I det fallet kommer det inte att vara möjligt att uppfylla kravet på återkoppling enligt Artikel 6.2.b).

I Artikel 9.2 framgår att det finns undantagsfall då det inte går att garantera att personuppgifter kan hållas konfidentiella. Denna punkt bör förtydligas.

SKYDD AV RAPPORTERANDE PERSONER SAMT ÅTGÄRDER FÖR ATT SKYDDA RAPPORTERANDE PERSONER MOT REPRESSALIER

I Artikel 13.4 samt 15.4 framgår att skyddet för rapporterande personer innebär att det inte är möjligt att lagföra för brott mot tystnadsplikten (för uppgifter som undantagits från meddelarfriheten). Detta innebär då att det är möjligt att få skydd som visselblåsare även om uppgiftslämnandet innebär en brottslig handling. SVA anser att direktivet bör undanta skydd för brottsliga handlingar.

Som skäl för SVA:s åsikt anføres följande:

Lag (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. 8§ *Den arbetstagare som genom att slå larm gör sig skyldig till brott har inte skydd enligt lagen.*

Enligt förarbetena¹ framgår: *Det kan tänkas att en arbetstagare begår en brottslig gärning genom att slå larm i ett visst fall. Exempel på brott som skulle kunna begås genom larmet är*

- brott mot rikets säkerhet och andra brott riktade mot staten (t.ex. spioneri, högförräderi, uppvigling, vårdslöshet med hemlig uppgift eller obehörig befattning med hemlig uppgift)
- brott mot författningsreglerad tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § brottsbalken,
- hot- och hetsbrott, t.ex. övergrepp i rättssak, olaga hot, hot mot tjänsteman eller hets mot folkgrupp, och
- ärekränkingsbrott (förtal och förolämpning).

Regeringen anser att ett särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm inte bör gälla om arbetstagaren begår ett brott genom larmet.

SVA anser med stöd av samma skäl som anges i förarbetena att direktivet bör undanta skydd för brottsliga handlingar.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Jens Mattsson med chefsjurist Karin Wetter Lindvall som föredragande.

Med vänlig hälsning

Jens Mattsson

Karin Wetter Lindvall

¹ Prop. 2015/2016:128, s. 77